

УДК 637.5:636.2.083

Дутка В.Р.
Шаловило С.Г.Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ НА М'ЯСО БУГАЙЦІВ І КАСТРАТІВ
В УМОВАХ ПРИКАРПАТТЯ**

Наведені дані про інтенсивність росту, забійні показники та економічну ефективність вирощування на м'ясо бугайців і кастратів при різних системах вирощування. Встановлено, що інтенсивніше розвивалися некастровані тварини. За забійними показниками суттєвої різниці не було, хоча у кастратів забійний вихід був децю вищим. Бугайці-кастрати переважали некастрованих тварин за економічними показниками, зокрема чистий прибуток у них становив 827,8грн, а рентабельність – 23,0%, що на 7,2% вища ніж у некастрованих бугайців.

Ключові слова: бугайці, кастрати, система утримання, забійні показники, економічна ефективність.

Актуальною проблемою сучасного тваринництва є виробництво біологічно повноцінних і дешевих продуктів харчування, зокрема яловичини, яка за поживністю переважає свинину і баранину та має високі кулінарні і смакові якості. Вона містить білки, жири, мінеральні речовини, вітаміни А, D, С і групу В та ферменти. Перетравність та засвоюваність яловичини організмом людини досягає 95% [1].

У даний час основну кількість яловичини в Україні (понад 98%) отримують від тварин молочних та комбінованих порід, і лише незначну частину за рахунок розведення м'ясної худоби спеціалізованих м'ясних порід. Важливим резервом у виробництві яловичини є підвищення генетичного потенціалу продуктивності тварин цих порід, яких розводять сьогодні в Україні. Численні дослідження вчених показують, що велика рогата худоба будь-яких порід при інтенсивному і правильному вирощуванні може досягти високої м'ясної продуктивності [2, 3]. Однією з таких порід є українська чорно-ряба молочна порода, яка має великий ареал поширення та посідає чільне місце за кількістю породної худоби в Україні. Найбільш чисельна популяція української чорно-рябої молочної породи зосереджена у західному регіоні України. Тварини цієї породи досить невибагливі до умов годівлі та утримання, здатні споживати велику кількість зелених та соковитих кормів.

На Прикарпатті кліматичні умови сприяють широкому використанню природних лук і пасовищ, які в структурі земельних угідь займають від 35 до 50%. Тому метою наших досліджень було вивчити ефективність різних систем утримання при вирощуванні на м'ясо бугайців і кастратів української чорно-рябої молочної породи при максимальному використанні зелених кормів і пасовищ з урахуванням технологічних, природних і економічних факторів.

Методика досліджень. Для досліджень, що були проведені у ПП "Агро-Прогрес" Буського району Львівської області, було відібрано 30 бугайців української чорно-рябої молочної породи, з яких було сформовано дві групи по 15 голів у кожній: контрольна (некастровані) та дослідна (тварини, кастровані у 6 місяців). Підбір тварин в групи проводили із числа зимово-весняних отелень (січень-лютий). До 6-місячного віку всі піддослідні тварини утримувалися безприв'язно в групових клітках по 15 голів. Після

кастрації у 6-місячному віці бугайці дослідної групи до кінця осені випасалися на пасовищі, а бугайці контрольної групи були переведені у приміщення на прив'язне утримання за існуючою технологією дорощування і відгодівлі з підвезенням зелених кормів, де вони знаходились до 18-місячного віку, тобто до закінчення дослідження. Тварини дослідної групи у стійловий період перебували безприв'язно у групових клітках. З початком пасовищного періоду тварин дослідної групи перевели на пасовище, де вони перебували до закінчення дослідження.

Результати досліджень. До основних показників м'ясної продуктивності великої рогатої худоби відносять: середньодобові прирости, живу й забійну масу, забійний вихід та якість м'яса. У наших дослідженнях абсолютний приріст за дослідний період в середньому становив у некастрованій (контрольній) групі бугайців $417,6 \pm 1,33$ кг, у кастрованої (дослідній) – $403,8 \pm 1,44^{***}$ кг, а середньодобовий приріст за період від народження до забою складав у контрольній групі $766,2 \pm 6,70$ г, у дослідній – $740,9 \pm 6,67^*$ г. Передзабійна жива маса у тварин контрольної групи була $447,7 \pm 1,15$ кг, у дослідній – $432,8 \pm 3,83$ кг. Різниця між групами становила 3,3%.

Для визначення забійних якостей піддослідних тварин нами був проведений контрольний забій, результати якого показали, що маса туші була майже на однаковому рівні у тварин обох груп і становила $226,0 \pm 1,21$ кг у контрольній та $225,5 \pm 1,89$ кг у дослідній групі. Маса внутрішнього жиру була вищою у дослідній групі – $19,3 \pm 0,77^*$ кг, у контрольній вона становила $15,8 \pm 0,80$ кг. Маса внутрішнього жиру у дослідній групі обумовила вищу забійну масу тварин, яка дорівнювала $244,8 \pm 2,66$ кг, тоді як у контрольній групі цей показник був на рівні $241,8 \pm 2,01$ кг. Забійний вихід у контрольних тварин становив 54,0%, у дослідних – 56,6%.

Результати контрольного забою показали, що за абсолютними показниками некастровані тварини дещо переважали кастратів, однак відносні показники були вищими у кастрованих бугайців, що і зумовило вищий їх забійний вихід.

Аналізуючи різні системи і способи утримання молодняка м'ясного призначення, доводиться констатувати, що при прив'язному їх утриманні наявні недостатні можливості використовувати засоби механізації, а це призводить до великих затрат праці. Крім того, утримання худоби, особливо молодняка на прив'язі, при наявності гіподинамії призводить до втрати тваринами апетиту, зниження приросту м'язової тканини [4].

Основними показниками економічної ефективності вирощування і відгодівлі бугайців є їх м'ясна продуктивність, оплата корму продукцією, собівартість та рентабельність виробництва яловичини. Враховуючи витрати кормів і зміну приростів живої маси піддослідних бугайців, нами визначено оплату ними корму в різні вікові періоди. Встановлено, що з віком витрата кормів на 1 кг приросту зростає в обох групах тварин. Відмічено, що у перші місяці після кастрації бугайців різко збільшилась витрата кормів на 1 кг приросту. У дослідній групі вона зростає порівняно з контрольною на 1,3 кормові одиниці. За час вирощування і відгодівлі від народження до 18-місячного віку кращою оплатою кормів приростами живої маси характеризувалися кастровані бугайці у 6-місячному віці, дещо нижчою – некастровані тварини. В цілому, завдяки високій енергії росту, витрати кормів на 1 кг приросту в обох групах від народження до 18-місячного віку були порівняно невеликими – 7,2-7,3 кормових одиниць (табл. 1).

У наших дослідженнях при однаковій вартості приплоду на вирощування і відгодівлю одного бугайця витрачено різну кількість коштів. Це пов'язано із системою утримання та годівлею бугайців. У структурі витрат на вирощування тварин контрольної групи, які від народження до 18-місячного віку утримувались у приміщеннях, а із 6-

місячного віку на прив'язі, питома вага кормів становила 53,5%. У дослідній групі при кастрації у 6-місячному віці, безприв'язному утриманні протягом усього періоду вирощування і відгодівлі та випасанні на пасовищі, питома вага кормів становила 50,1%.

Таблиця 1. Оплата корму приростом живої маси піддослідних бугайців з віком

Вік тварин, міс.	Витрачено в групах на 1 кг приросту живої маси			
	контрольна		дослідна	
	корм. од.	перетравний протеїн, г	корм. од.	перетравний протеїн, г
0-6	4,3	515	4,3	519
6-12	6,9	653	8,2	796
12-15	8,8	861	7,3	743
15-18	11,8	1268	10,4	1128
0-18	7,3	747	7,2	759

Таблиця 2. Економічна ефективність вирощування бугайців при стійловому та кастратів при вигульно-пасовищному утриманні (в середньому на 1 тварину)

Показник	Група тварин	
	контрольна	дослідна
Передзабійна жива маса, кг	447,7	432,8
Маса туші, кг	226,0	225,5
Вихід туші, кг	50,5	52,1
Абсолютний приріст за період вирощування, кг	417,6	403,8
Середньодобовий приріст за період вирощування, г	766,2	740,9
Затрати на вирощування одного бугайця, грн.	3950,5	3593,8
Собівартість 1 ц приросту, грн.	946	890
Реалізаційна ціна 1 ц живої маси, грн.	1095	1095
Виручка від реалізації одного бугайця, грн.	4572,7	4421,6
Чистий прибуток від реалізації, грн.	622,2	827,8
Рентабельність, %	15,8	23,0

Витрати на заробітну плату працівників ферми були практично однаковими і становили 14,4-15,6% вартості бугайця. Інші прямі затрати були дещо нижчими у дослідній групі тварин (на 2,3%), що пов'язано з нижчими затратами на їх утримання (прибирання гною, освітлення приміщень, доставка кормів тощо).

Отже, за рахунок зниження собівартості кормів шляхом випасання бугайців-кастратів на пасовищі та зменшення інших прямих витрат, пов'язаних з безприв'язним утриманням тварин, можна значно підвищити ефективність виробництва яловичини в умовах економічної кризи у сільському господарстві.

При вирощуванні і відгодівлі піддослідних бугайців від народження до 18-місячного віку витрачено різну кількість коштів. Так, в середньому на одного бугайця контрольної групи затрати склали 3950,5 грн., дослідної – 3593,8 грн. Хоча контрольні бугайці мали вищу передзабійну живу масу, собівартість приросту у бугайців дослідної групи була на 5,9% нижчою порівняно з контрольними тваринами. У тварин

контрольної групи порівняно з бугайцями дослідної групи також була вища собівартість одного центнера приросту живої маси – 946 грн. У дослідній групі цей показник становив 890 гривень (табл. 2).

При однаковій реалізаційній ціні (1095 грн. за один центнер живої маси) виручка за проданого бугайця дослідної групи була на 3,3% нижчою, порівняно з контрольними тваринами. Чистий прибуток від реалізації бугайців дослідної групи порівняно з контрольною був більшим на 205,6грн (33%).

Висновок. Виробництво яловичини від бугайців обох груп виявилось рентабельним. Нижча рентабельність була у некастрованих бугайців (15,8%), вища – у бугайців дослідної групи, кастрованих у 6-місячному віці (23,0%). Таким чином, дані оплати корму приростами живої маси, витрат на вирощування піддослідних бугайців та економічної ефективності підтверджують доцільність кастрації бугайців у 6-місячному віці та безприв'язного вигульно-пасовищного їх утримання в господарствах Прикарпаття.

Література

1. Технологія виробництва продукції тваринництва / [О.Т.Бусенко, В.Д. Столюк, О.Й. Могильний та ін.]; за ред. О.Т. Бусенка. – К.: Вища освіта, 2005. – 496 с.
2. Пабат В.О. Шляхи виведення тваринництва із кризового стану /В.О. Пабат // Тваринництво України. – 1997. – № 10. – С.4–8.
3. Федорович Є.І. Західний внутрішньо-породний тип української чорно-рябої молочної породи: господарсько-біологічні та селекційно-генетичні особливості / Є.І.Федорович, Й.З. Сірацький – К.: Науковий світ, 2004. – 385 с.
4. Мосолов М.І. Технологія інтенсивного вирощування та відгодівлі худоби/ М.І. Мосолов, І.Л. Семак. – К.: Урожай, 1973. – 183 с.
5. Мирось В.В. Вплив безприв'язного утримання на селекційні ознаки чорно-рябої худоби різних генотипів / В.В.Мирось, І.Г.Бабарика // Наук.-техн. бюл. Ін-ту тваринництва УААН. – 2000. – № 77. – С. 67-70.
6. Огляднічук Н.В. Ефективність інноваційних технологій при виробництві яловичини / Н.В.Огляднічук // Економіка АПК. – 2008. – № 3. – С. 55-60.
7. Жанаев С.Е. Рост, развитие и мясная продуктивность бычков-кастратов красной степной и симментальской пород при различных технологиях выращивания / С.Е.Жанаев // Эффективное тваринництво. – 2008. – № 4 (28). – С. 42-46.

Summary

Effect of bull calves and castrates raising under condition of before Carpatians region / Dutka V., Shalovilo S.

In the article are given economic indices of bull calves and castrates for meat raising under different systems of keeping in the before Carpatians region. Profit was the greatest with the bull-calves castrates at the age of 6 months, old castrated bull calves showed somewhat lower indices. Uncastrated animals showed the smallest profit.

Key words: bull-calves, castrates, system of raising, slaughtering quantities, economic indices.